

Grenzen aan de verhoogde aansprakelijkheidsdrempel binnen sport en spel?

In sport- en spelsituaties geldt een verhoogde aansprakelijkheidsdrempel. Gedragingen die inherent zijn aan een betreffende sport leiden op grond van die drempel minder snel tot civiele aansprakelijkheid dan buiten dit sport- en spelverband. Het zou immers ver gaan om bijvoorbeeld een voetballer die een op zichzelf keurige sliding heeft uitgevoerd, met succes voor de rechter te kunnen dagen. Maar hoe zit het met de keerzijde van deze rechtsfiguur? Wat nu als de gedraging, die binnen het kader van sport en spel plaatsheeft, geen enkel verband houdt met het betreffende spel of de betreffende sport? In dit artikel wordt een voorzetje gegeven in de richting van het niet hanteren van de verhoogde aansprakelijkheidsdrempel in gevallen waarin deelnemers aan sport en spel zich te buiten gaan aan extreme gedragingen.

1. Letselschade tijdens het WK voetbal

Letselschade die ontstaat tijdens sport- en spelsituaties, het bleek ook tijdens de afgelopen wereldkampioenschappen voetballen (WK) niet uit te bannen. In dit artikel wordt gekeken naar de beoordelingscriteria die naar Nederlandse maatstaven op drie in het oog springende recente casus kunnen worden losgelaten.

Nadat is beoordeeld of een bepaalde gedraging heeft plaatsgevonden binnen het kader van een sport- en spelsituatie, komt de inhoudelijke toetsing aan de orde. Aan de hand van jurisprudentie wordt geconcludeerd dat hoe verder de schadeveroorzakende gedraging naar haar aard is verwijderd van een daadwerkelijke sport- en spelsituatie, hoe eerder de verhoogde aansprakelijkheidsdrempel in dat kader wordt gehaald.

Aan de andere kant van het scala wordt de vraag opgeworpen in hoeverre een schadeveroorzakende gedraging die naar aard helemaal niets (meer) met de betreffende sport of het betreffende spel te maken heeft, überhaupt nog binnen het kader van sport en spel zou moeten worden beoordeeld.

1.1. Casus Matuidi/Onazi

Voor het oog van de complete voetbalwereld liep de Nigeriaan Ogenyi Onazi een kuit- en scheenbeenbreuk op als gevolg van een heftig ogende overtreding van de Fransman Blaise Matuidi. Hoewel de Fransman kan claimen dat hij de bal wilde spelen maar simpelweg te laat was, rijst de vraag of er naar Nederlandse maatstaven desalniettemin sprake kan zijn van een onrechtmatige

gedraging. Matuidi kwam er met een gele kaart genadig mee weg, waar een rode kaart eerder recht zou hebben gedaan aan de situatie. Aan de hand van Nederlandse jurisprudentie zal het geval *Matuidi/Onazi* worden beoordeeld. Hierbij zullen de implicaties van het spanningsveld tussen een slecht getimede actie enerzijds en bewust het risico nemen de tegenstander zwaar te blessen anderzijds worden bekeken.

1.2. Casus Zuniga/Neymar

Ook het Braziliaanse troetelkind Neymar had het zwaar te verduren. Tijdens de wedstrijd tegen Colombia werd de Braziliaan door tegenstander Juan Camilo Zuniga op lompe wijze ondersteboven gelopen. Een actie waarvan er ogenschijnlijk dertien in een dozijn gaan per wedstrijd, maar die Neymar een zware blessure opleverde, namelijk een gebroken ruggenwervel, hetgeen voor de Braziliaan ook meteen het einde van het WK betekende. In dit geval kan Zuniga zich op het standpunt stellen dat hij in een rechtstreeks duel de bal probeerde te veroveren en dat hij Neymar daarbij ongelukkig heeft geraakt. Anders dan in het geval *Matuidi/Onazi* lijkt hier voorshands geen sprake te zijn van keuze tussen een slecht getimede actie of het bewust genomen risico de tegenstander zwaar te blessen. Maar hoe moet de actie van Zuniga dan wel worden gekwalificeerd? Gehouden tegen het licht van de Nederlandse regelgeving zal worden betoogd dat de ernst van de blessure (en dus van de letselschade) geen (aanvullende) invloed heeft op de beoordeling van de aansprakelijkheid binnen sport en spel.

* Mr. Roberto Pennino is partner bij en mede-oprichter van RNS Advocaten in Maastricht.

1.3. *Casus Suárez/Chiellini*

Een voorbeeld van letselschade van geheel andere orde was de actie van de Uruguayaan Luis Suárez die de Italiaan Giorgio Chiellini in diens schouder beet toen de bal niet eens in de buurt van hen was. De scheidsrechter gaf er geen blijk van dat hij het incident had waargenomen, waardoor Suárez niet eens de gele kaart kreeg voor zijn letselveroorzakende gedraging. En dit had tot gevolg dat de FIFA, anders dan in het geval van Matuidi, wel nog achteraf kon ingrijpen door een schorsing op te leggen. Een schorsing die Suárez aanvocht tot aan het Hof voor Arbitrage voor Sport, CAS (Court of Arbitration for Sport), met enig succes. Dient een kwestie als die van *Suárez/Chiellini* naar Nederlandse maatstaven te worden beoordeeld op grond van de verhoogde aansprakelijkheidsdrempel binnen sport en spel, of zou er een 'buiten-categorie' moeten worden geconstrueerd, waarbij overtredingen die helemaal niets met de betreffende sport (of het betreffende spel) te maken hebben, worden 'terugverwezen' naar de algemene aansprakelijkheidsleer?

1.4. *Volgorde en afbakening*

Een forse overtreding in het kader van een voetbalwedstrijd versus een beet die op zichzelf niets met voetballen te maken heeft. In het navolgende worden allereerst de algemene criteria voor het construeren van een onrechtmatige daad aangehaald. Vervolgens wordt gekeken wanneer er sprake is van een gedraging in het kader van sport en spel. Voorts wordt uiteengezet onder welke omstandigheden een 'reguliere' onrechtmatige gedraging (al dan niet) ook in het kader van een sport- en spelsituatie onrechtmatigheid oplevert. Ten slotte zal worden bekeken in hoeverre het zinvol kan zijn om gedragingen die helemaal niet op een sportveld (of tijdens het spelen van een spel) thuishoren, volgens de reguliere aansprakelijkheidsdrempel te beoordelen.

In dit artikel wordt afgebakend tot de gevallen van letsel-schade die ontstaat bij de deelnemers aan de sport- en spelsituaties, terwijl letselschade bij derden (zijnde de niet-deelnemers aan het spel) buiten schot zal blijven.

2. **Onrechtmatige daad buiten het kader van sport en spel**

Vooropstaat dat voor het succesvol aanspreken ter zake aansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad – buiten het kader van sport en spel – ex artikel 6:162 BW aan vijf voorwaarden moet zijn voldaan.

De eerste voorwaarde is dat er sprake moet zijn van een handelen of nalaten, een inbreuk op een recht, een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht of een doen of nalaten in strijd met het maatschappelijk verkeer.

De tweede voorwaarde is dat de onrechtmatige daad de dader moet kunnen worden toegerekend. Dit is het geval wanneer de gedraging te wijten is aan zijn schuld of aan een oorzaak welke krachtens de wet of de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komt.

De derde voorwaarde is dat de benadeelde partij schade moet hebben geleden. Het kan hierbij zowel gaan om

vermogensschade als om ander nadeel (immateriële schade).

De vierde voorwaarde is dat er een causaal verband moet zijn tussen de daad en de schade. Dit is, kort gezegd, het geval wanneer de schade niet zou zijn ontstaan indien de gedraging niet had plaatsgevonden.

De vijfde en laatste voorwaarde ziet op de relativiteit. Dit houdt in dat er geen verplichting tot schadevergoeding bestaat, wanneer de geschonden norm niet strekt tot bescherming tegen de schade zoals de benadeelde deze geleden heeft. Het zijn de voorwaarden die ook voor gedragingen binnen het kader van sport en spel de basis vormen voor het (al dan niet) kunnen construeren van aansprakelijkheid.

3. **Verhoogde aansprakelijkheidsdrempel in sport- en spelsituaties**

Toch kunnen gedragingen die op grond van artikel 6:162 BW en de daarmee samenhangende jurisprudentie als onrechtmatig worden gekwalificeerd, in het kader van sport- en spelsituaties in een ander licht komen te staan, bijvoorbeeld doordat deelnemers aan sport- en spelsituaties meer van elkaar moeten accepteren uit hoofde van de geldende spelregels, zoals bij boksen voor de hand ligt. Aan de hand van naar Nederlands recht richtinggevend arresten en overige uitspraken zal in het navolgende worden ingegaan op de wijze waarop de onrechtmatigheid van gedragingen binnen sport en spel wordt ingekleurd.

3.1. *Wanneer is sprake van sport- en spelsituatie?*

Maar wat nu als niet aanstonds duidelijk is dat een bepaalde gedraging heeft plaatsgevonden binnen het kader van een sport- en spelsituatie. Met andere woorden: Wanneer is er überhaupt sprake van een sport- en spelsituatie? Het antwoord op deze voorvraag is bepalend voor de wijze waarop een letselveroorzakende gedraging wordt beoordeeld: op grond van de reguliere criteria van artikel 6:162 BW of op basis van de verhoogde aansprakelijkheidsdrempel.

Uitgangspunt is dat bij het beoordelen of er sprake is van een sport- en spelsituatie de concrete omstandigheden van het geval bepalend zijn. In dit kader is – niet limitatief – van belang (1) de onderlinge verhouding tussen de betrokken partijen, (2) de aard van de activiteit, (3) het tijdsbestek waarin en de plaats waarop de activiteit zich voordeed, en (4) de hoedanigheid van de betrokken partijen. Aan de hand van deze begrenzenfactoren kan per geval worden bekeken of de verhoogde aansprakelijkheidsdrempel al dan niet van toepassing kan worden geacht.

3.2. *Relevante jurisprudentie*

In de loop der jaren heeft de rechterlijke macht kaders geschetst voor het (met succes) aansprakelijk kunnen stellen van mededeelnemers voor gedragingen in sport- en spelsituaties. De belangrijkste arresten en overige uitspraken zullen in het navolgende de revue passeren.

3.2.1. Achtergrond en inhoud verhoogde aansprakelijkheidsdrempel

Uit het *Takkenspel*-arrest¹ blijkt dat allereerst moet worden bekeken of deelname aan het spel op zichzelf al als onrechtmatig moet worden bestempeld. Bij een extreem 'spel' als bijvoorbeeld Russisch roulette is het evident dat deelname op zichzelf al onrechtmatig is. In dit artikel zal de focus liggen op maatschappelijk geaccepteerde sporten als voetbal, tennis en midgetgolf, waarbij de deelname eraan op zichzelf altijd rechtmatig is.

Zoals gezegd, in geaccepteerde sport- en spelsituaties geldt een verhoogde drempel om aansprakelijkheid te kunnen aannemen. Dit houdt in dat een onrechtmatige daad in sport- en spelsituaties minder snel wordt aangenomen dan daarbuiten, omdat de deelnemers aan sport en spel kunnen en moeten weten dat er bepaalde risico's aan die beoefening zitten. Met name bij een contactsport als voetbal is het risico op letsel vrij groot en worden de deelnemers geacht de daarmee gepaard gaande, reguliere risico's te hebben aanvaard. Anders gezegd: bij sport en spel is er veelal sprake van een bepaalde mate van over en weer geaccepteerde gevaarstelling. Dit betekent in de praktijk dat een bepaalde handeling afhankelijk van de context de ene keer wel en de andere keer niet onrechtmatig kan zijn. Een duidelijk voorbeeld is een karatetrap, die in een sport- en spelsituatie niet altijd onrechtmatig is, terwijl deze buiten de context van sport en spel juist wel als onrechtmatig wordt beoordeeld.

Bovendien is het zo dat het gevolg niet bepalend is voor de beantwoording van de vraag of een gedraging al dan niet onzorgvuldig is geweest. Het gevolg van de handeling, de ernst van het letsel, bepaalt daarbij niet de beoordeling van de letselveroorzakende handeling. Binnen de sport- en spelsituatie worden dus minder strenge eisen gesteld aan de over en weer in acht te nemen zorgvuldigheid dan daarbuiten.

In het *Tennisbal*-arrest² heeft de Hoge Raad bepaald dat er in geval van sport- en spelsituaties een verhoogde aansprakelijkheidsdrempel bestaat in vergelijking tot aansprakelijkheid in het algemeen. Sporters, met name die welke contactsport beoefenen, hebben gedurende een wedstrijd immers van elkaar gevaarzettende gedragingen te verwachten waarop men niet voorhands bedacht hoeft te zijn bij willekeurige, alledaagse activiteiten. Het risico op blessures is nu eenmaal inherent aan de sport. De Hoge Raad merkt in dit verband tevens op dat iedere sport- en spelsituatie situatief moet worden beoordeeld, waarbij uitgangspunt is dat bepaalde grenzen niet mogen worden overschreden. Aan de hand van de concrete feiten en omstandigheden moet per geval worden beoordeeld of al dan niet sprake is van te verwachten gevaarzettende handelingen.

In het *Midgetgolf*-arrest³ speelde een geval waarbij een 17-jarige jongen en een 16-jarig meisje in twee separate groepen midgetgolf speelden. Zij waren mitsdien niet met elkaar verward in een sport- en spelmoment. De jongen liep naar een andere golfbaan terwijl het meisje zich op dat moment voorbereidde om te gaan beginnen met slaan. Toen het meisje haar golfstick in dat kader naar achteren zwaaide raakte zij de jongen daarbij in het linkeroog, als gevolg waarvan de jongen ernstig letsel opliep.

De Hoge Raad oordeelde dat voor het aannemen van een sport- en spelsituatie waarin een verhoogde drempel voor aansprakelijkheid geldt, niet is vereist dat de bij een ongeval betrokkenen rechtstreeks met elkaar aan het wedijveren zijn. Bovendien is het niet vereist dat een slachtoffer van het ongeval, wil hij als deelnemer aan het spel kunnen worden beschouwd, ten tijde van het ongeval zelf handelingen verrichtte die karakteristiek zijn voor de beoefening van die sport of dat spel.

Verder was de Hoge Raad het met het oordeel van het hof eens, dat een gedraging binnen het kader van een sport of spel pas onrechtmatig is, als deze valt buiten de normale beoefening van het spel en een grove onzorgvuldigheid oplevert. Gedragingen die buiten de spelsituatie als onvoorzichtig en daarom onrechtmatig zijn aan te merken, hoeven binnen een spelsituatie niet als zodanig te worden beschouwd, omdat de deelnemers aan het spel in redelijkheid tot op zekere hoogte gevaarlijke, slecht gecoördineerde, verkeerd getimed, onvoldoende doordachte handelingen of andere gedragingen waartoe het spel uitlokt van elkaar hebben te verwachten.

Dat het meisje de golfstick hoger heeft uitgezwaaid dan nodig is om het balletje te slaan, viel niet als een grove onzorgvuldigheid aan te merken. Er was dus in deze zaak geen sprake van een gedraging die, gelet op de zwaardere eisen die worden gesteld om in een sport- of spelsituatie aansprakelijkheid te kunnen aannemen, als onrechtmatig aangemerkt kon worden. De Hoge Raad kwam dan ook tot de conclusie dat het meisje niet met succes door de jongen aansprakelijk gesteld kon worden voor een onrechtmatige daad.

Het in het *Tennisbal*-arrest door de Hoge Raad gecreëerde uitgangspunt is voor het eerst op een voetbalgerelateerde zaak toegepast in het *Natrap*-arrest.⁴ In de feitelijke omstandigheden die leidden tot dit arrest kreeg een voetballer van Drachten een trap van een speler van Achilles '94, als gevolg waarvan de eerste blijvend knielletsel opliep. De in dit kader meest relevante overweging van de Hoge Raad spreekt voor zichzelf:

'De deelnemers aan een sport als voetballen hebben immers tot op zekere hoogte gevaarlijke gedragingen waartoe het spel uitlokt over en weer van elkaar te verwachten, terwijl gedragingen die een overeenkomstig gevaar in het leven roepen, buiten het kader van de sport

1. HR 25 november 1977, NJ 1978/331.

2. HR 19 oktober 1990, NJ 1992/621.

3. HR 20 februari 2004, NJ 2004/238.

4. HR 28 juni 1991, NJ 1992/622.

door de deelnemers aan het maatschappelijk verkeer als regel niet van elkaar behoeven te worden verwacht en mede daarom veelal niet aanvaardbaar zijn.⁵

Omgekeerd geredeneerd moet er, om aansprakelijkheid binnen het kader van een sport als voetballen aan te nemen, sprake zijn van een abnormale en onvoorzien gevaarlijke gedraging. Daarbij geldt dat het enkel overtreden van spelregels op zichzelf niet doorslaggevend is. Wel wordt dit element meegenomen bij de beoordeling of sprake is van een onrechtmatige gedraging. In het *Natrap*-arrest werd aansprakelijkheid van de speler van Achilles '94 aangenomen omdat de bal niet in de buurt was ten tijde van de overtreding en daarbij bovendien een abnormaal gevaarlijke tackle was gemaakt op de knie van zijn tegenstander.

Bij een kwestie die diende bij het Hof Arnhem⁵ was sprake van een amateurvoetbalwedstrijd, waarbij het venijn in de staart zat. Rond de 85ste minuut van de wedstrijd kwam de rechtsvoor van de ene voetbalclub in aanraking met de schadeveroorzakende linksachter van de andere, en wel op een zodanige wijze dat de rechtsvoor een breuk van zowel het scheenbeen als het kuitbeen opliep. De scheidsrechter stuurde de linksachter van het veld, waarna de KNVB hem voor de duur van vier wedstrijden schorste wegens het trappen van een tegenstander. Het hof oordeelde in lijn van de bestaande jurisprudentie dat een gedraging van een deelnemer aan een sport als voetballen, als gevolg waarvan aan een andere deelnemer letsel is toegebracht, minder snel als onrechtmatig aangemerkt kan worden dan wanneer die gedraging niet in het kader van de sportbeoefening zou hebben plaatsgevonden. De reden van deze verhoogde drempel voor aansprakelijkheid is dat de deelnemers aan de sport of het spel gedragingen waartoe het spel uitlokt, waaronder onvermijdelijk met enige regelmaat ook misslagen waaronder ook begrepen gevaarlijke, slecht gecoördineerde, verkeerd getimede of onvoldoende doordachte handelingen of gedragingen waartoe de activiteit uitlokt of die daarin besloten liggen, over en weer van elkaar hebben te verwachten, terwijl gedragingen die overeenkomstig gevaar in het leven roepen, buiten het kader van de sport door de deelnemers aan het maatschappelijk verkeer als regel niet van elkaar behoeven te worden verwacht en mede daarom veelal niet aanvaardbaar zijn. Anders dan de rechtbank heeft het hof het door de appellante gestelde 'neertrappen' door de tegenstander, zoals ook door de betrokken scheidsrechter – in andere bewoordingen – was beaamd, niet uitgelegd als 'trappen met het doel om letsel toe te brengen', maar als 'trappen met het op de koop toe nemen van de kwade kans op letsel.' Immers, zo meent het hof, een voetballer die de bal speelt, moet er rekening mee houden dat hij medespelers (onder wie met name tegenstanders) aantrekt die gezien de aard van het spel met kracht op hem af zullen komen. Het hof herhaalde daarbij dat het feit dat een

overtreding van de spelregels is begaan op zich niet betekent dat de desbetreffende voetballer ook buiten de grenzen van het spel is getreden. Overtredingen maken namelijk deel uit van het voetbalspel, zoals dat hedendaags wordt gespeeld. Hierdoor kwam het hof tot de conclusie dat de gedragingen van de dader jegens het slachtoffer de grenzen van het spel niet te buiten gingen en dat het slachtoffer daarop bedacht had moeten zijn.

3.2.2. Begrenzing verhoogde aansprakelijkheidsdrempel naar plaats en tijd

Dat ook ergens een begrenzing moet worden gehanteerd van wat nog tot de sport- en spelsituatie kan worden gerekend, legde het Hof Amsterdam⁶ als volgt uit. Een vrijetijdsvoetbaltrainer werd tijdens een kampioensfeest door enkele feestende spelers in het water gegooid. De trainer liep als gevolg van deze tewaterlating letsel op met als gevolg tijdelijke arbeidsongeschiktheid. De werkgever van de trainer liet het er niet bij zitten en stelde een vordering tot schadevergoeding in tegen de betreffende spelers uit hoofde van artikel 6:107a BW (doorbetaald loon). In dit kader was de vraag of de kwestieuze handeling sec kon worden aangemerkt als een sport- en spelsituatie. Het hof oordeelde dat dit niet het geval was nu de handeling die had geleid tot de arbeidsongeschiktheid had plaatsgevonden geruime tijd na het einde van de voetbalwedstrijd die had geleid tot het kampioensfeest. Bovendien werd de trainer in het water gegooid op een andere plaats dan waar het kampioensfeest was behaald. De conclusie van het hof was dat de gedraging van de feestende spelers geen deel uitmaakte van de voetbal(kampioens)wedstrijd en mitsdien niet kon worden aangemerkt als uitvloeisel van de sport- en spelsituatie, zodat de verhoogde drempel van aansprakelijkheid niet gold. De betreffende voetballers hadden bedacht moeten zijn op de kans op schade en dat had hen moeten weerhouden van hun gedraging, hetgeen echter niet is gebeurd.

3.2.3. Buiten de oevers van sport en spel

Een aansprekend geval waarin het slachtoffer niet bedacht had hoeven zijn op een overtreding die alle sportperken te buiten ging, speelde in 2008. Het ging in dit kader om een overtreding tijdens de voetbalwedstrijd Sparta-Go Ahead Eagles. Na een spelmoment in het strafschopgebied van Go Ahead Eagles waarbij de scheidsrechter geen strafschop toekende aan Sparta, kwam de bal vervolgens terecht bij de buiten dat strafschopgebied staande speler van Go Ahead Eagles, Niels Kokmeijer. Deze werd met een grove charge geattaqueerd door Sparta-speler Rachid Bouaouzan, als gevolg waarvan Kokmeijer een gecompliceerde open beenbreuk opliep. De scheidsrechter bestrafte deze actie van Bouaouzan met een rode kaart.

Het hof concludeerde op grond van de televisiebeelden van het incident en de overige bewijsmiddelen dat verdachte vanaf het moment dat de scheidsrechter aangaf

5. Hof Arnhem 18 september 2007, ECLI:NL:GHARN:2007:BB3745.

6. Hof Amsterdam 10 maart 2005, NJF 2005/251.

dat er doorgespeeld moest worden en er dus geen strafschop was toegekend aan Sparta, met hoge snelheid achter de bal aan rende, waarna hij eerst Kokmeijer de pas afsneed en vervolgens naar hem doorrende. Bouaouzan zette op het moment dat de bal zich nog op de grond bevond, zijn actie voort met een 'vliegende tackle' die niet meer gecorrigeerd kon worden. Onmiddellijk nadat Kokmeijer de bal wegtrapte en zijn rechterbeen nog in de lucht hing, raakte verdachte, die met hoge snelheid en kracht inkwam, met de rechterschoen van zijn recht vooruitgestoken rechterbeen het rechteronderbeen van Kokmeijer, waardoor deze zwaar lichamenlijk letsel opliep. Hoewel het hof ervan uitging dat de beslissing van Bouaouzan om over te gaan tot de eerder genoemde 'vliegende tackle' door de spelsituatie was ingegeven en in een zeer kort tijdsbestek door hem was genomen, oordeelde het hof dat hij door met hoge snelheid en kracht vanaf (te) korte afstand van Kokmeijer een 'vliegende tackle' met gestrekt been en een schoen met metalen noppen uit te voeren, zich heeft blootgesteld aan de aanmerkelijke kans dat hij niet de bal, maar Kokmeijer zou raken. Bovendien nam het hof de verklaring van de scheidsrechter mee in de beoordeling dat Bouaouzan een buitensporige inzet pleegde, gekenmerkt door zijn snelheid en lichaamshouding en dat de scheidsrechter in zijn veertienjarige loopbaan een dergelijke overtreding, die hij omschreef als een aanslag, nog nooit had gezien. Op grond van dit alles oordeelde het hof dat Bouaouzan zich, als speler met jarenlange voetbalervaring, bij zijn actie bewust moet zijn geweest van het risico dat hij daarmee zijn tegenstander zou kunnen raken en hem daarbij zwaar lichamenlijk letsel zou kunnen toebrengen. Gezien de uiterlijke verschijningsvorm van de actie van de Sparta-speler kon niet anders geoordeeld worden dan dat hij de aanmerkelijke kans op het toebrengen van zwaar lichamenlijk letsel (een gecompliceerde open beenbreuk) op de koop had toegenomen. De Hoge Raad⁷ was het in cassatie eens met het oordeel van het hof en voegde hieraan toe dat de omstandigheid dat de gedraging is verricht in een sport- of spelsituatie, wel van belang kan zijn bij de vraag of het bewezenverklarde kan worden gekwalificeerd als mishandeling. Deelnemers aan een sport, zoals voetbal, hebben immers tot op zekere hoogte gevaarlijke gedragingen waartoe het spel uitlokt over en weer van elkaar te verwachten, terwijl bij een door duidelijke spelregels afgebakende sport die spelregels mede van belang zijn voor het bepalen van de grenzen van de wederrechtelijkheid. Echter, dit geldt echter in de regel niet voor gedragingen die losstaan van een spelsituatie waarbij een speler een andere speler letsel toebrengt, terwijl bij gedragingen die in een spelsituatie plaatsvinden, een speler de spelregels op dusdanige (grove) wijze kan schenden en zo gevaarlijk kan handelen dat van het ontbreken van wederrechtelijkheid geen sprake kan zijn. Dit was in deze kwestie volgens de Hoge Raad het geval, zodat Bouaouzan aansprakelijk werd gehouden voor de geleden en

te lijden schade van Kokmeijer en bovendien wegens zware mishandeling werd veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van zes maanden met een proeftijd van twee jaar.

De conclusie is mitsdien dat bij het schenden van spelregels de grens van de verhoogde aansprakelijkheidsdrempel wordt overschreden wanneer – binnen de feiten en omstandigheden van het betreffende geval – uit de gedraging van de laedens kan worden afgeleid dat deze de aanmerkelijke kans op het toebrengen van zwaar lichamenlijk letsel op de koop heeft toegenomen. In zo'n geval ligt het aannemen van onrechtmatig gedrag, ook binnen het kader van sport en spel, voor de hand.

4. Beoordeling drie recente WK-casus aan de hand van de jurisprudentie

4.1. Beoordelvingsvragen

Op basis van de in dit artikel aangehaalde, relevante uitspraken in het kader van de beoordeling van aansprakelijkheid in het kader van sport- en spelsituaties, dienen de volgende vragen te worden beoordeeld alvorens kan worden geoordeeld of er al dan niet sprake is van aansprakelijkheid binnen het kader van sport en spel:

1. Is sprake van een sport- en spelsituatie?
2. Kan de deelname aan de sport of het spel op zichzelf reeds als onrechtmatig worden bestempeld?
3. Kan de betreffende gedraging/handeling die binnen het kader van sport en spel tot letsel heeft geleid worden aangemerkt als een gevaarlijke, slecht gecoördineerde, verkeerd getimede of onvoldoende doordachte handeling waartoe de betreffende sport of het betreffende spel uitlokt of die daarin besloten ligt, en welke de deelnemers over en weer van elkaar hebben te verwachten?

4.2. Casus nader onderzocht

4.2.1. *Matuidi-Onazi versus Zuniga-Neymar*

De beantwoording van de beoordelvingsvragen 1 en 2 zal zowel bij de casus *Matuidi/Onazi* als bij de casus *Zuniga/Neymar* weinig problemen opleveren: er was immers in beide gevallen duidelijk sprake van een sport- en spelsituatie en de deelname aan een voetbalwedstrijd is op zichzelf logischerwijze niet onrechtmatig. Vraag drie betreft een interpretatiekwestie die heel goed aan de hand van enerzijds de kwestie van het Hof Arnhem van 18 september 2007 (zie noot 5) en anderzijds de zaak *Bouaouzan/Kokmeijer* kan worden beoordeeld.

Wanneer de actie van Matuidi wordt getoetst aan de omstandigheden waarin de zware charge van Bouaouzan heeft plaatsgehad, lijkt een analogie hiermee niet aanstonds voor de hand liggend. Immers, anders dan bij de actie van Bouaouzan, heeft die van Matuidi geen (aantoonbare) 'voorgeschiedenis' op het veld die kan duiden op het bewust nemen van het risico om zwaar lichamenlijk

7. HR (Strafkamer) 22 april 2008, NJ 2008/375.

letsel te veroorzaken. De uiterlijke verschijningsvorm van de actie van Matuidi vertoont op het blote oog vooral de kenmerken van slecht gecoördineerde, verkeerd getimed en (daardoor) gevaarlijke handeling waartoe het voetbal uitlokt dan wel in het voetbal besloten ligt, met als gevolg dat er geen sprake kan zijn van aansprakelijkheid binnen het kader van sport en spel.

Bij de actie van Zuniga lijkt dit anders te liggen. Hoewel hij vergelijkbaar met de casus *Matuidi/Onazi* ook bewust de confrontatie lijkt te zoeken met Neymar, met zijn knieën te hoog geheven, spreekt het in het voordeel van Zuniga dat de duw die hij Neymar daarbij gaf in de meeste gevallen niet tot ernstig letsel zal leiden, hetgeen bij de kwestie *Bouaouzan/Kokmeijer* wel heel duidelijk het geval was.

Gezien de in dit artikel aangehaalde jurisprudentie lijkt het in de rede te liggen dat in beide voornoemde kwesties niet snel wordt gekomen tot het oordeel dat er sprake is van aansprakelijkheid bij de schadeveroorzaker op grond van de verhoogde drempel bij sport en spel. Een andere beoordeling lijkt aangewezen bij de volgende casus.

4.2.2. *Suárez/Chiellini*

In het heetst van de strijd kan en moet van de medesporter meer worden verdragen dan daarbuiten. Maar dat geldt met name in gevallen waarin sprake is van een regulier spelmoment, zoals in de vorige twee casus van toepassing. Dat laatste was nu juist niet het geval bij een actie van Luis Suárez tijdens de wedstrijd Uruguay-Italië. Hij beet zijn tegenstander Giorgio Chiellini toen de bal niet in de buurt was en er dus totaal geen sprake kon zijn van een regulier spelmoment. Dat is ook de aanneemelijke reden waarom de scheidsrechter het bijtincident niet heeft geregistreerd, en in ieder geval niet heeft gesanctioneerd.

Ook in deze casus zullen de eerste twee vragen weinig problemen opleveren. Vraag 3 zal echter veel gemakkelijker kunnen worden beantwoord dan bij de eerste twee casus. Bijten ligt immers totaal niet besloten in het voetbalspel en voetbal lokt in de regel, met uitzondering van bij de recidivist Suárez, bij niemand een gevoel (of noodzaak) van bijten uit.

Anders dan bij Onazi en Neymar heeft het slachtoffer, Giorgio Chiellini, geen ernstig letsel opgelopen als gevolg van de overtreding. Behalve een tijdelijke afdruk van de voortanden van Suárez in zijn schouder, kon Chiellini gewoon doerspelen. Echter, aangezien de aard en de ernst van het letsel geen rol speelt bij het beoordelen van de aansprakelijkheid kan de afwezigheid van letsel bij het slachtoffer in beginsel niet leiden tot een andere wijze van beoordelen van de onrechtmatigheid van de gedraging van de Uruguayaan. Het ligt dan ook in de rede om de aansprakelijkheid van Suárez op grond van een negatieve beantwoording van de derde vraag, aan te nemen.

Nu er nauwelijks letselschade aanwezig is aan de zijde van Chiellini, behalve wellicht (alsnog) een vorm van psychische schade die zich, met enige vertraging, zou kunnen ontwikkelen tot een door de psychologie erkend ziektebeeld, zal bij een fictieve civiele kwestie hieromtrent het belang om te procederen aanstonds niet heel groot zijn.

5. Conclusie

In bredere zin bracht de beet van Suárez mij tot een andere, meer principiële vraag:

Kan een gedraging/handeling die tot letsel heeft geleid tijdens een sport- en spelmoment maar zonder enig verband met de sport of het spel waaraan de laedens en de gelaedeerde tijdens het ontstaan ervan deelnamen uit het kader van de verhoogde aansprakelijkheidsdrempel worden getild om (vervolgens) te worden beoordeeld naar de algemene maatstaven van onrechtmatigheid buiten sport en spel?

Immers, de gedachte achter de verhoogde aansprakelijkheidsdrempel komt er in de kern op neer dat de deelnemers aan sport en spel kunnen en moeten weten dat er bepaalde risico's aan de beoefening ervan zitten. Het risico op letsel is immers vrij groot en de deelnemers worden geacht de daarmee gepaard gaande, reguliere risico's te hebben aanvaard. En dat is meteen ook de crux: het gaat hierbij om aanvaarding van de *reguliere risico's*. Anders gezegd: ziet de bij sport en spel veelal aangenomen mate van over en weer geaccepteerde gevaarstelling ook op acties die in het geheel niet(s) meer met de betreffende sport of spel te maken hebben?

De toekomst zal moeten uitwijzen hoe rechtbanken, hoven en de Hoge Raad met een dergelijke invalshoek zullen omgaan en of, en zo ja in hoeverre slachtoffers van dergelijke (totaal) niet sport- en spelgerelateerde acties daarbij zijn gebaat.

Het is in ieder geval een mooi streven: daders van acties die naar de aard ervan totaal niet binnen sport en spel thuishoren, zoals de beet van Suárez, hoeven om die reden ook niet 'mee te profiteren' van de verhoogde aansprakelijkheidsdrempel die binnen sport en spel gemeengoed is.